

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafuz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Ondayev Shuhrat Hasanovich
BuxDU mustaqil izlanuvchisi

PROFILAKTIKA INSPEKTORLARIDA KASBIY DEFORMATSIYANING OLDINI OLISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning shakllanish sabablari va uni oldini olishning psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda kasbiy faoliyat jarayonida yuzaga keladigan ruhiy zo‘riqish, emotsional holatlar va shaxsiy omillarning deformatsiyaga ta’siri yoritiladi. Shuningdek, psixologik profilaktika va shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvlar orqali kasbiy barqarorlikni ta’minlash imkoniyatlari asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: profilaktika inspektori, kasbiy deformatsiya, psixologik profilaktika, kasbiy barqarorlik, ruhiy zo‘riqish, shaxsiy rivojlanish.

Аннотация. В данной научной статье анализируются причины формирования профессиональной деформации у профилактических инспекторов и психологические особенности ее предупреждения. В исследовании раскрывается влияние психоэмоционального напряжения, эмоциональных состояний и личностных факторов, возникающих в процессе профессиональной деятельности, на развитие деформации. Также обосновываются возможности обеспечения профессиональной устойчивости посредством психологической профилактики и личностно-ориентированных подходов.

Ключевые слова: профилактический инспектор, профессиональная деформация, психологическая профилактика, профессиональная устойчивость, психоэмоциональное напряжение, личностное развитие.

Abstract. This scientific article analyzes the causes of professional deformation among preventive inspectors and the psychological characteristics of its prevention. The study examines the impact of psycho-emotional stress, emotional states, and personal factors arising in the course of professional activity on the development of deformation. In addition, the possibilities of ensuring professional stability through psychological prevention and person-oriented approaches are substantiated.

Key words: preventive inspector, professional deformation, psychological prevention, professional stability, psycho-emotional stress, personal development.

Kirish. Profilaktika inspektorlarining kasbiy faoliyati doimiy psixologik zo‘riqish, ijtimoiy mas’uliyat va yuqori darajadagi emotsional bardoshlilikni talab qiladi. Bunday sharoitda uzoq muddat faoliyat olib borish shaxsda kasbiy deformatsiya shakllanishiga zamin yaratadi. Kasbiy deformatsiya inspektorning shaxsiy qarashlari, xulq-atvori va muloqot uslubida salbiy o‘zgarishlar paydo bo‘lishi bilan namoyon bo‘ladi. Shu sababli mazkur holatning oldini olish masalasi psixologiya fanida dolzarb yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Psixologik profilaktika jarayonida shaxsning ichki resurslarini saqlab qolish va rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Inspektorning o‘z his-tuyg‘ularini anglay olishi va boshqara bilishi kasbiy barqarorlikni ta’minlovchi asosiy omillardan sanaladi.

Shuningdek, stressga chidamlilikni shakllantirish kasbiy deformatsiya xavfini kamaytiradi. Psixologik yondashuv inspektorning kasbga bo‘lgan munosabatini sog‘lom asosda saqlab qolishga xizmat qiladi. Bu jarayonda ijobiy motivatsiya va kasbiy qadriyatlarning mustahkamlanishi muhim rol o‘ynaydi. Natijada profilaktika inspektori o‘z faoliyatini insonparvarlik va qonuniylik tamoyillari asosida olib borish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Kasbiy deformatsiyaning oldini olishda psixologik treninglar va maslahatlar samarali vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Bunday mashg‘ulotlar inspektorlarning o‘zini anglash darajasini oshirishga yordam beradi. Psixologik qo‘llab-quvvatlash orqali shaxsiy va kasbiy muammolar o‘rtasidagi muvozanat saqlanadi. Jamoa ichidagi sog‘lom psixologik muhit ham deformatsiya xavfini pasaytiruvchi omil hisoblanadi. Inspektorning muloqot madaniyati va empatiya qobiliyatini rivojlantirish muhim psixologik xususiyatlardan biridir. O‘z vaqtida dam olish va emotsional tiklanish ham ruhiy barqarorlikni ta’minlaydi.

Kasbiy faoliyatga reflektiv yondashuv inspektorga o‘z xatti-harakatlarini tahlil qilish imkonini beradi. Bu esa salbiy stereotiplarning shakllanishiga to‘sqinlik qiladi. Psixologik profilaktika jarayoni uzluksiz va tizimli tarzda olib borilganda samarali bo‘ladi. Natijada profilaktika inspektorining kasbiy faoliyati barqaror, samarali va ijtimoiy jihatdan foydali bo‘lib qoladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olish masalasi psixologiya fanida shaxs va faoliyat o‘zaro bog‘liqligi doirasida o‘rganiladi. Ushbu yo‘nalishda rus psixologi Sergey Rubinshteynning faoliyat va ong birligi haqidagi nazariyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Rubinshteyn o‘z ilmiy ishlarida shaxs faoliyat jarayonida shakllanishini asoslab bergan. Uning qarashlariga ko‘ra, kasbiy faoliyat uzoq davom etganda shaxs psixikasida barqaror o‘zgarishlar yuzaga keladi. Bu o‘zgarishlar ijobiy yoki salbiy yo‘nalishda bo‘lishi mumkin. Profilaktika inspektorlari faoliyatida salbiy yo‘nalish kasbiy deformatsiya sifatida namoyon bo‘ladi. Rubinshteyn nazariyasi asosida psixologik profilaktika faoliyat mazmunini insonparvarlik tamoyillari bilan boyitishni talab qiladi. Inspektorning kasbga bo‘lgan munosabati ongli ravishda qayta ko‘rib chiqilishi lozim. Shu orqali shaxsiy qadriyatlar bilan kasbiy talablar o‘rtasida muvozanat ta‘minlanadi. Natijada kasbiy deformatsiya xavfi sezilarli darajada kamayadi.

Kasbiy deformatsiyaning oldini olishda Aleksey Leontyevning faoliyat nazariyasi ham muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi. Leontyev shaxs motivlari va ehtiyojlari faoliyat jarayonida shakllanishini ta‘kidlagan. Uning fikricha, faoliyatning mazmuni va maqsadi shaxs psixologik holatiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Profilaktika inspektorlari faoliyatida bir xil vazifalarning takrorlanishi emotsional sovuqlikni keltirib chiqarishi mumkin. Leontyev nazariyasi bu holatni oldini olish uchun faoliyatni mazmunan boyitishni taklif etadi. Psixologik jihatdan inspektorga kasbiy rolni shaxsiy hayotdan ajrata olish ko‘nikmasini shakllantirish muhimdir. Motivatsiyaning pasayishi deformatsiyaning asosiy belgilaridan biri sifatida qaraladi. Shu bois ichki kasbiy motivlarni qo‘llab-quvvatlash zarur hisoblanadi. Leontyev qarashlari asosida refleksiya va o‘zini tahlil qilish mexanizmlari rivojlantiriladi. Bu esa inspektorning kasbiy barqarorligini ta‘minlaydi.

Shaxs rivoji va kasbiy deformatsiya muammosini Boris Ananyev ilmiy jihatdan chuqur tadqiq etgan. Ananyev shaxsni biologik, ijtimoiy va psixologik omillarning birligi sifatida ko‘rib chiqqan. Uning ilmiy ishlari insonning hayot yo‘li davomida psixik xususiyatlari qanday o‘zgarishini yoritadi. Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiya aynan hayotiy va kasbiy tajribaning bir yoqlama rivojlanishi bilan bog‘liq holda yuzaga keladi. Ananyev nazariyasiga ko‘ra, shaxsning rivoji ko‘p yo‘nalishli bo‘lishi lozim. Psixologik profilaktika shaxsning faqat kasbiy emas, balki ijtimoiy va madaniy jihatdan ham rivojlanishini ta‘minlashi kerak. Inspektorning ijtimoiy rollari cheklanib qolmasligi muhim hisoblanadi. Bu holat psixik moslashuvni yengillashtiradi. Ananyev ilmiy qarashlari asosida kompleks psixologik yordam modeli shakllantiriladi. Natijada kasbiy deformatsiyaning chuqurlashuvi oldi olinadi.

Kasbiy deformatsiya muammosi Viktor Franklning ekzistensial psixologiyasi nuqtayi nazaridan ham tahlil qilinadi. Frankl inson hayotining mazmuni psixologik barqarorlikning asosiy manbai ekanini ta‘kidlaydi. Uning nazariyasiga ko‘ra, mazmuni yo‘qotgan shaxsda ruhiy bo‘shliq paydo bo‘ladi. Profilaktika inspektorlarida kasbiy charchoq aynan mazmuniy inqiroz bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Frankl yondashuvi inspektorga o‘z kasbining ijtimoiy ahamiyatini qayta anglashga yordam beradi. Bu jarayonda kasb faqat majburiyat emas, balki jamiyatga xizmat qilish vositasi sifatida qabul qilinadi. Psixologik profilaktika shaxsiy qadriyatlar va kasbiy faoliyatni uyg‘unlashtirishga qaratiladi. Frankl nazariyasida mas‘uliyat tushunchasi markaziy o‘rin egallaydi. Inspektor o‘z tanlovlari uchun mas‘ul ekanini anglaganda deformatsiya xavfi kamayadi. Shu tariqa ichki barqarorlik mustahkamlanadi.

Kasbiy deformatsiyaning oldini olishda zamonaviy stress nazariyalari muallifi Gans Selyening ilmiy qarashlari ham muhim ahamiyatga ega. Selye stressni organizmning moslashuv reaksiyasi sifatida izohlagan. Uning tadqiqotlari uzoq davom etuvchi stress salbiy psixologik oqibatlariga olib kelishini ko‘rsatadi. Profilaktika inspektorlari faoliyati doimiy stress omillari bilan boy bo‘lgani sababli bu nazariya amaliy ahamiyat kasb etadi. Psixologik profilaktika stressni boshqarish ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratiladi. Selye ta‘kidlaganidek, stressning oldini olish emas, balki uni boshqarish muhimdir. Emotsional zo‘riqishni vaqtda kamaytirish kasbiy deformatsiyaning oldini

oladi. Dam olish va psixologik tiklanish jarayonlari shaxs salomatligi uchun zarur hisoblanadi. Ushbu yondashuv inspektorning ruhiy barqarorligini saqlab qoladi. Natijada kasbiy faoliyat samaradorligi oshadi.

Muhokama. Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olish masalasi psixologik jihatdan murakkab va ko‘p omilli jarayon sifatida namoyon bo‘ladi. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, kasbiy deformatsiya ko‘pincha inspektorning doimiy nazorat, shubha va majburiyat muhiti bilan uzoq vaqt yashashi natijasida shakllanadi. Bunday sharoit shaxsda emotsional sovuqlik va rasmiylikning kuchayishiga olib keladi. Psixologik yondashuvlar bu holatni faqat salbiy xususiyat sifatida emas, balki moslashuv mexanizmi sifatida ham talqin qiladi. Shu bilan birga, ushbu moslashuv chegaradan oshganda shaxsiy va kasbiy muvozanat buziladi. Muhokamalar shuni ko‘rsatadiki, deformatsiyaning oldini olishda inspektorning o‘z psixik holatini anglay olishi muhim ahamiyatga ega. O‘zini kuzatish va ichki holatni tahlil qilish ko‘nikmalari rivojlanmagan shaxsda salbiy o‘zgarishlar tezroq mustahkamlanadi. Psixologik yordam tizimi yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmagan muhitda deformatsiya chuqurlashadi. Shu sababli kasbiy faoliyat bilan bir qatorda shaxsiy hayotni boyitish muhim omil sifatida qaraladi. Muhokama natijalari shuni anglatadiki, psixologik profilaktika individual yondashuvni talab etadi.

Kasbiy deformatsiyaning oldini olish bo‘yicha olib borilgan muhokamalar psixologik muhitning ahamiyatini alohida ko‘rsatib beradi. Jamoa ichidagi munosabatlar inspektorning ruhiy holatiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Qo‘llab-quvvatlovchi muhit mavjud bo‘lgan taqdirda salbiy psixologik holatlar yumshatiladi. Muhokamalarda stressni boshqarish masalasi markaziy o‘rin egallaydi. Doimiy zo‘riqish sharoitida ishlovchi inspektorlar uchun emotsional bo‘shashish imkoniyatlari zarur hisoblanadi. Psixologik treninglar va maslahatlar ushbu ehtiyojni qisman qondirishi mumkin. Shuningdek, kasbiy rol bilan shaxsiy identifikatsiyani haddan tashqari uyg‘unlashtirish deformatsiyani kuchaytirishi muhokama qilinadi. Inspektor o‘zini faqat kasbi orqali baholay boshlaganda ichki ziddiyatlar yuzaga keladi. Shu bois shaxsning turli ijtimoiy rollarini qo‘llab-quvvatlash muhim deb topiladi. Umuman olganda, muhokama natijalari kasbiy deformatsiyaning oldini olish tizimli va uzluksiz psixologik ishni talab qilishini ko‘rsatadi.

Xulosa. Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olish masalasi psixologik yondashuv nuqtayi nazaridan muhim xulosalarni chiqarishga imkon beradi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, kasbiy deformatsiya tasodifiy holat emas, balki uzoq davom etuvchi ruhiy zo‘riqish va bir xil faoliyat ta‘sirida shakllanadigan jarayondir. Ushbu jarayonni nazorat ostiga olish inspektorning psixologik holatiga doimiy e‘tibor qaratishni talab etadi. Kasbiy barqarorlikni ta‘minlash uchun shaxsiy va kasbiy hayot o‘rtasidagi muvozanat muhim ahamiyat kasb etadi. Psixologik jihatdan o‘zini anglash va o‘z holatini baholash ko‘nikmalari deformatsiyaning oldini oluvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Inspektorning kasbiy faoliyatga bo‘lgan munosabati sog‘lom psixologik asosda shakllanganda salbiy o‘zgarishlar kamayadi. Xulosa shuni ko‘rsatadiki, deformatsiyaning oldini olish faqat tashqi nazorat bilan emas, balki ichki psixologik mexanizmlar orqali amalga oshiriladi. Shaxsiy rivojlanish imkoniyatlari mavjud bo‘lgan muhitda ishlash inspektor ruhiy holatini barqaror saqlaydi. Psixologik yordam va maslahatlar tizimi samarali tashkil etilganda kasbiy charchoq kamayadi. Natijada profilaktika inspektorining kasbiy faoliyati insonparvarlik va adolat tamoyillariga mos ravishda olib boriladi.

Umumiy xulosa sifatida shuni ta‘kidlash mumkinki, kasbiy deformatsiyaning oldini olish tizimli va uzluksiz psixologik ishni talab etadi. Bu jarayonda faqat muammo yuzaga kelgandan keyin emas, balki oldindan profilaktik choralar ko‘rish muhim hisoblanadi. Psixologik xususiyatlarni inobatga olgan holda tashkil etilgan ish inspektorning ruhiy salomatligini mustahkamlaydi. Jamoa ichidagi ijobiy munosabatlar ham deformatsiya xavfini kamaytiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Inspektorning emotsional holatini barqaror saqlash uning kasbiy samaradorligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. O‘z faoliyatiga tanqidiy va reflektiv yondashuv shaxsni salbiy stereotiplardan himoya qiladi. Kasbiy mas‘uliyatni anglash bilan birga shaxsiy ehtiyojlarni ham hisobga olish zarur bo‘ladi. Psixologik madaniyatning rivojlanishi inspektorning kasbiy o‘shiga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, kasbiy deformatsiyaning oldini olish shaxsga yo‘naltirilgan psixologik yondashuv

orqali samarali amalga oshiriladi. Bunday yondashuv jamiyat va huquqni muhofaza qilish tizimi manfaatlariga ham mos keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘uxati.

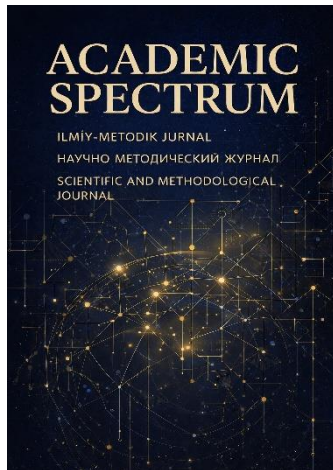
1. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. - Санкт-Петербург: Издательство «Питер», 1999. - 720 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. - Москва: Политиздат, 1997. - 304 с.
3. Frankl.V. Man’s Search for Meaning. - Viena: Verlag für Jugend und Volk, 1996. - 200 с.
4. Ананьев Б. Г. Избранные труды по психологии. - Санкт-Петербург: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 2007. - Том 1–2.
5. Селье Г. The Stress of Life. - New York: McGraw-Hill, 1998. - 516 p.

MUNDARIJA:			
Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o'g'li	Nazirjon	O'smirlarda konstruktiv xulq-atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G'ayratovna	Ferangiz	O'smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo'naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o'g'li	Nodirbek	O'smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o'rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o'rtasida sun'iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodieich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun'iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta'siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o'g'li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O'g'iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu'monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o'smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlarini	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morlik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi		Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Azimjanovich	Sarvar	Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi		Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir		The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Ostonovich	Rajab	Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Iskandarov Abdug'aniyevich	Sherzod		
Туйбаева Бахтияровна	Саида	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon qizi	Adxamjon	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Saidali qizi	Zulayho	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Rahimovna	Saida	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy- psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi		Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Aleksandrovna	Dilnoza	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Mirzayev Xasanjon o'g'li	Ismoiljon		
Xasanova Kumushbek qizi	Aziza	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Axmadillo o'g'li	Izzatillo	Talabalarning akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Толыбаевич	Саулат	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi		Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitora qizi	Sitora Odil	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Sherquzi qizi	Madinaxon	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240

To‘rayeva Gulnora Nosirovna			
Qudratova Bahromovna	Nozima	Tog‘ay Murod asarlarining til xususiyatlari	244
Pak Aleksandrovna Qurbonova Mamat qizi	Diana Zamira	Yangi O‘zbekistonda ota-onalar universitetining maktabgacha ta‘limdagi tarbiyaviy funksiyalarini kengaytirish mexanizmlari: muammolar va yechimlar	248
Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi		Inglizcha varvarizmlarning o‘zbek tilidagi genderga xos qo‘llanish xususiyatlari	251
Ibrohimova Vahobjonovna	Halima	Mamlakatimizda yoshlarning internet tarmogidan tog'ri fodalanishini nazorat qilish	254
Soliyev Sobirovich	Ilhomjon	Eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarda nutq rivojlanishining logopedik asoslari	258
Akmalova Akmal qizi	Bahora	Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish	261
Alimjonova Fazliddin qizi	Sabina	Vatan himoyasi - jasorat ifodasi	265
Ganjiyev Furqatovich	Feruz	Globalashuv davrida agressiv o‘smirlar jamiyatga moslashishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	269
Zuxriddinova Dilshodbek qizi	Risola	Tuban suvo‘tlarining ekologiyadagi ahamiyati	274
Ibodulloyev Sheraliyevich	Nurali	Integrativ yondashuv asosida otmlarida ta‘lim sifatini boshqarish samaradorligini oshirish omillari	278
Umirbekova Kenesbaevna	Nasiba	Axborot globalashuv jarayonida o‘smirlarning O‘z-o‘zini anglash transformatsiyasi jarayonlarini shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili	282
Yarashov Lazizovich	Azizbek	Correlation analysis of factors of social psychological competence of forensic psychologist expert	286
Ondayev Shuhrat Hasanovich		Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olishning psixologik xususiyatlari	294
Narmuradova Uktamovna	Rayhon	Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi	298
Jumayeva Elmurodovna	Laylo	Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri	301

“ACADEMIC SPECTRIUM” ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi

kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

*“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 1-Son.*